

A közelmúlt lengyel–magyar gyógyszerészeti kapcsolatai

Dr. Dr. h. c. Zalai Károly

A szerző a lengyelországi IV Gyógyszerésztörténeti Szimpózium előadásai és interjúval szerzett újabb adatok alapján beszámol a közelmúlt lengyel–magyar gyógyszerészeti kapcsolatairól, a II világháború diktatúrája és embertelenségei kapcsán kialakult együttműködésről.

Antall József orvos- és gyógyszerésztörténész halála alkalmából, a lengyel gyógyszerészek tisztelettel és megbecsüléssel emlékeznek meg az elhunyról, aki kiemelten ápolta a lengyel–magyar kapcsolatokat. A szerző bemutatja a dr. Henryk Pankiewicz által készített posthumus „Dr. Antall József ex libris”-t.

A Lengyel Gyógyszerészeti Társaság Gyógyszerésztörténeti Szakosztálya Dr. Władysław Szczepanski elnök és Dr. Jadwiga Brzezinska titkárnő vezetésével rendezte meg a IV. Gyógyszerésztörténeti Szimpóziumot a Kielce melletti Suchedniówban 1994. június 10-e és 12-e között. A szervezésben fontos szerepet játszott Andrzej Sulko, a helyi gyógyszertár tulajdonosa. A megnyitó ülésen a jelenlevőket üdvözölte Prof. Barbara Kuznicka, a nemzetközi körökben is jól ismert varsói gyógyszerésztörténész. A személy szerint meghívott külföldi vendégek dr. Hansgeorg Löhr (NSZK), dr. Grabarits István az MGYT Gyógyszerésztörténeti Szakosztályának elnöke és prof. Zalai Károly, a Nemzetközi Gyógyszerésztörténeti Akadémia elnöke.

Mintegy 40 tudományos előadás hangzott el, melyek részben gyógyszerészeti történeti vonatkozásúak, részben a legújabbkori eseményekkel foglalkozók, így a gyógyszertárak privatizációjának 1989–1993-as évekbeli történetével foglalkozók voltak. Két előadás is foglalkozott a krakkói zsidó gettó történetének gyógyszerészeti vonatkozásaival (1941–1943). A gettó szamaritánus lelkületű gyógyszerésze Tadeusz Pankiewicz, a „Sas Gyógyszertár” tulajdonosa volt, aki 1941-ben önként vállalta a falakkal körülvett üldözöttek gyógyszerellátását három gyógyszerész magisternő közreműködésével. Emlékeit könyvben is közreadta.

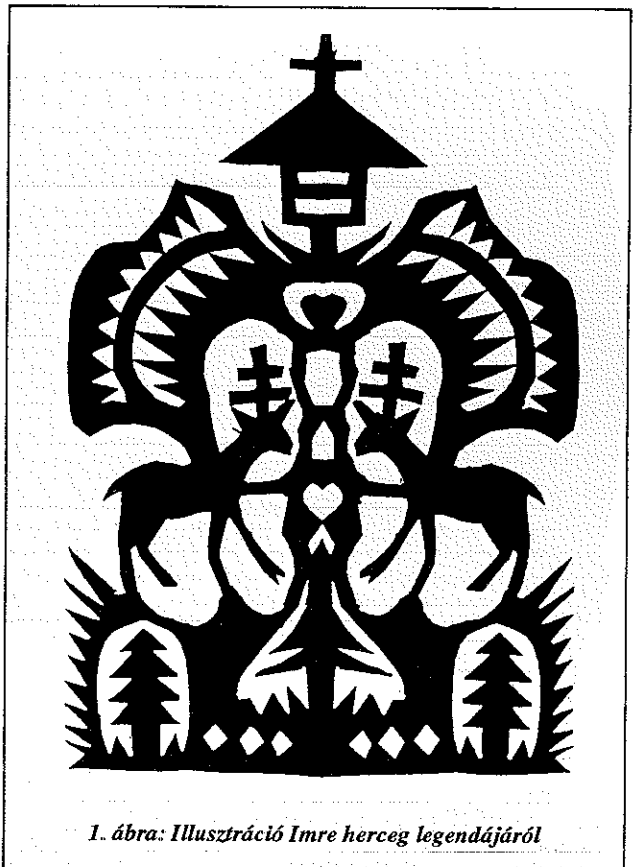
A szimpózium lengyel résztvevői közül sokan érdeklődtek az orvos- és gyógyszerésztörténész, többek által személyesen ismert, nagyra értékelt dr. Antall József betegségről és elmúlásának körülményeiről, s egyben együttérzésüket fejezték ki a magyar jelenlevőknek.

Említést kívánok tenni arról – mivel jelentős és kevésbé ismert magyar vonatkozásai vannak –, miszerint a második napon az előadásokat a Suchedniówtól mintegy 60 km távolságra levő, hatalmas erdővel övezett dombtetőn, a Szentkeresztí XII. századbeli bencés kolostor előadótermében tartották. A faluban és a rendházban nagy tisztelet övezi Szent István első királyunk fiát Szent Imrét, aki apja kérésére erre a helyre hozott ajándékot a két nemzet barátságá jeléül. A kolostor kápolnájában egész falat betöltő freskó ábrázolja az ajándék átadását ill. fogadását. A templom egyik oltárképe természetes nagyságban mutatja be Imre herceget és az oltárok hímezett terítőjén az Árpád-ház kettős keresztje látható.

A monda szerint Imre herceg a környéken vadászatot vett részt, amikor is az agancsaik helyén kettős keresztet viselő szarvasokat pillantott meg. A látványt Imre herceg

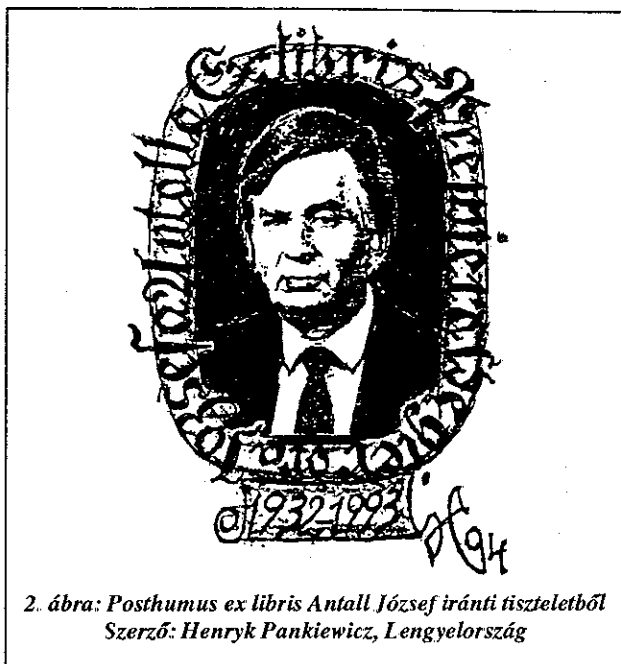
isteni jelnek tekintette, s felajzott íját leengedve újtára engedte a szarvasokat.

A csoportot kísérő idegenvezető szavaiból is kitűnt, hogy Szent Imre herceg tisztelete élő valóság. Ezt látszik igazolni a szimpózium programfüzetének egyik ábrája is, melyet mellékelten bemutatok, s amelyen kettős keresztet viselő két szarvas látható stilizált erdei környezetben (I. ábra). A szimpózium ünnepélyes szentmisével ért véget.

I. ábra: Illusztráció Imre herceg legendájáról

A szimpóziumot követő hónapokban több levelet és küldeményt kaptam Lengyelországból. Elsőnek érkezett a Társaság bialystoki régiójának szép kiállítású „Farmacja” című, negyedévente kiadásra kerülő ezévi második információs lapja. A lengyel–magyar gyógyszerészeti és nemzeti szempontból számunkra legjelentősebb közlemény Dr. Henryk Pankiewicz nyugalmazott egyetemi docens tollából jelent meg: „Wspomnienie Dr. Jozsefie Antallu

(1932–1993)” címmel. A szerző nagy elismeréssel szólt Antall dr. szervező munkájáról a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár felállítása kapcsán, két nemzetközi szervezetben betöltött magas tisztségéről, két nemzetközi kongresszus szervezéséről, a Hradec Králové-i bilaterális (CSSR–NDK) szimpózium szervezéséről stb., melyeket a magyar olvasó jól ismer.

Az értékes méltatáson túlmenőleg Pankiewicz kolléga memoárjának különleges és ritkaságszámba menő érdekessége, hogy a szerző dr. Antall József tiszteletére és megbecsülése jeléül halála után készíttetett „posthumus ex libris”-ét is közreadja. Az „Ex libris” Antall fekete-fehér portréját ábrázolja szembeni nézetben, szerény művészi kivitelű keretben. A köriratban szépen stilizált betűkkel írt alábbi szöveg olvasható: „Ex libris” (felül közepén), „Jozsefa Antalla (bal oldalon), „Premiera Wegier” (jobb oldalon), „1932–1993” (alsó kiegészítő tekercsen) (2. ábra).

Pankiewicz kolléga 1994. szeptember 22-i levelében még arról tájékoztatott, hogy nagy sajnálatára Antall Józseffel személyesen csak egyszer találkozott. Azt is megírta, hogy Antall méltatását és a megemlékezést még megküldte prof. dr. dr. h. c. Wolfram Kaisernek Halle an der Saaleba, aki szintén igen nagyra értékelte Antall dr.-t és hazájában megemlékezett róla.

A suchedniewi személyes ismeretség és kapcsolat alapján 1994. június 30-án ajánlott levelet postázott nekem Doc. dr. hab. farm. Michael Henryk Umbreit Poznanból: „A konferenciáról való hazaérkezésem után a családi archívumban édesapám több iratát találtam meg (Henryk Umbreit) egri tartózkodásáról az 1939–1940-es években. Köztük egy vizitkártyát egy magyar gyógyszerész kollégától: Divéki Gyulától, aki apámnak jötevője volt, s így apám haláláig őrizte az ajándékot. Találtam három postai, ill.

képes levelezőlapot, melyek a háború tragédiáinak, a családok szétszakítottóságának bizonyítékai. Szeretném elmondani, hogy apám megszerette az Ön hazáját, az embereket és az Önök kultúráját. Végül küldöm Önnek az apám halála után írt és a „Farmacja Polska” szaklapban közzétett életrajzát”.

A jötevő személy és családjának felkutatása nem sok utánjárást igényelt. Pályánk doyenjének, dr. Zboray Bertalan ny. főgyógyszerésznek veje Divéki László, aki kérésre levélben az alábbi felvilágosítást adta: „Divéki Diviaczky Gyula gyógyszerész és a ma is élő Divékiek között a családi kapcsolat 1470-ig vezethető vissza, a közös ős Diviaczky Péter, a trencsényi vár várnagya volt, felesége Barugyán Skob – Divéki Diviaczky Gyula gyógyszerésznek Egerben drogériája volt. Ő és néhány évvel ezelőtt fia is elhunyt Divéki nagyon sokat tett a lengyel menekültekért. Idősebb Antall József és Ő a Magyarországra menekült lengyelek védőangyalai voltak”.

A Farmacja Polska szaklapban Dr. Jadwiga Brzezinska főtítkár négy oldal terjedelemben számolt be a szimpózi-umról, ahol Grabarits István szakosztály elnök előadást tartott „Fialovszky Lajos és a magyar orvosi botanika” címmel. Dr. Zalai Károly professzor üléselelnöki feladatot látott el és felszólalt a Gyógyszerésztörténeti Szakosztály elnökségi ülésén.

A negyedik megemlékezést Alina Waarzosek készítette: „Wspomnienie o premierze wegier Józsefie Antallu. Farmacja Pomorza Srodkowego, Nr:4 [23] 1994.

Az ötödik Tadeusz Brzezinsky tollából: „In memoriam József Antall (1932–1993), a Nemzetközi Orvostörténeti Társaság alelnöke, a Lengyel Orvos- és Gyógyszerésztörténeti Társaság tiszteletbeli tagja.” Archivum Historii i Filozofii Mediczny, 57 1. 1994.

IRODALOM

1. Program, IV. Sympozjum Historii Farmacji, 1994. – 2. Brzezinska: IV. Sympozjum Historii Farmacji w Suchednowie. 50. Nr. 14. 1994. – 3. H. Pankiewicz Wspomnienie o Dr. Jozsefie Antallu (1932–1993). Farmacja Regionu Polnocno Wschodniego. 2/1994. P. 58–60. – 4. M. H. Umbreit Írásbeli közlés, 1994. 06. 30. – 5. H. Pankiewicz Írásbeli közlés, 1994. 09. 22. – 6. Divéki László: Írásbeli közlés, 1994. 09. 29.

K. Zalai: *Polish-Hungarian pharmaceutical relations of the near past.*

On the basis of the lectures at the IV. Symposium of History of pharmacy in Poland and that of recent data, author gives a report on the Polish-Hungarian pharmaceutical relations of the near past and on the cooperation developed during the dictatorship of the II. World War.

On the occasion of the death of József Antall historian of medicine and pharmacy, the Polish pharmacists commemorate him with reverence and honour. He cultivated especially the Polish-Hungarian relations. Author presents the posthumus „Ex libris dr. József Antall” prepared by Henryk Pankiewicz.